

การยกระดับการต่อสู้กับความยากจนของครัวเรือนยากจน
อำเภอซับใหญ่ จังหวัดชัยภูมิ ด้วยศาสตร์พระราชา*
IMPROVING THE FIGHT AGAINST POVERTY AMONG IMPOVERISHED
HOUSEHOLDS IN SUB YAI DISTRICT, CHAIYAPHUM PROVINCE,
USING THE KING'S SCIENCE

กรรณวิษณ์ ช่วยอุปการ

Kannawish Chuai-Upprakarn

คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

Faculty of Liberal Arts and Science, Chaiyaphum Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: maikow_9@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพปัญหาความยากจนของครัวเรือนยากจน และ 2. ศึกษาแนวทางการต่อสู้กับความยากจนของครัวเรือนยากจน อำเภอซับใหญ่ จังหวัดชัยภูมิ ด้วยศาสตร์พระราชา การวิจัยเชิงคุณภาพนี้ดำเนินการ 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาความยากจนใน 5 มิติ ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง สัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนยากจน (MPI) จำนวน 12 คน ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการต่อสู้กับความยากจนของครัวเรือนยากจน โดยจัดสนทนากลุ่มหัวหน้าครัวเรือนยากจน จำนวน 12 คน และกลุ่มภาคีพัฒนา จำนวน 14 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า ครัวเรือนยากจนทั้งหมดเป็นผู้สูงอายุ ซึ่งเผชิญกับปัญหาเชิงซับซ้อนใน 5 มิติ ได้แก่ ด้านสุขภาพ มีโรคเรื้อรังสูง กระทบต่อการหาเลี้ยงชีพ และการเข้าถึงบริการด้านความเป็นอยู่ ยังมีบ้านทรุดโทรม และมีข้อจำกัดด้านกรรมสิทธิ์ที่ดินในการขอรับความช่วยเหลือจากรัฐ ด้านเศรษฐกิจพึ่งพาสวัสดิการรัฐเป็นหลัก ซึ่งไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา พบความกังวลเรื่องค่าใช้จ่ายการศึกษาของหลาน และด้านการเข้าถึงบริการภาครัฐ มีข้อจำกัดจากสุขภาพและการสื่อสาร แนวทางการต่อสู้กับความยากจนด้วยศาสตร์พระราชา มุ่งเน้นการเสริมพลังและบูรณาการความร่วมมือ โดยเสนอให้มีการจัดทำแผนผังสุขภาพครัวเรือน การส่งเสริมโครงการอาหารยั่งยืน (โคกหนองนาโมเดล) เพื่อความมั่นคงทางอาหาร การปรับปรุงที่อยู่อาศัยที่ถูกสุขลักษณะ การขยายผลโรงเรียนผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริม

*Received October 8, 2025; Revised October 20, 2025; Accepted November 5, 2025

อาชีพและทักษะชีวิต และมาตรการแก้ปัญหาหนี้ในระบบ องค์ความรู้ที่ได้ คือ โมเดลการลดความยากจนเชิงสัมพัทธ์ของผู้สูงอายุในครัวเรือนยากจน (S-Poverty Model) ซึ่งเน้นการสร้างทุนที่ยั่งยืนและการดูแลแบบองค์รวมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและตัดวงจรความยากจนข้ามรุ่น

คำสำคัญ: การยกระดับการต่อสู้กับความยากจน; ครัวเรือนยากจน; ศาสตร์พระราชา

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To investigate the poverty conditions of impoverished households and 2. To explore guidelines for elevating the fight against poverty in Sub Yai District, Chaiyaphum Province, using the King's Science. This qualitative research was conducted in two phases. In the first phase, poverty conditions across five dimensions were studied using semi-structured interviews with 12 heads of impoverished households identified by the Multidimensional Poverty Index (MPI). In the second phase, guidelines for poverty alleviation were explored through focus group discussions involving 12 heads of impoverished households and 14 development partners. Data were analyzed using content descriptive interpretation.

The research findings revealed that all targeted impoverished households were composed of the elderly, who faced complex challenges across five dimensions. In terms of health, a high prevalence of chronic diseases significantly hindered their livelihoods and access to services. Regarding living conditions, households occupied dilapidated dwellings and faced land ownership constraints, which obstructed their eligibility for government housing assistance. Economically, they relied primarily on state welfare, which proved insufficient for daily expenses. In education, there were concerns regarding the educational costs of their grandchildren. Furthermore, access to public services was limited by health barriers and communication gaps. The guidelines for elevating poverty alleviation through THE KING'S SCIENCE emphasized empowerment and integrated collaboration. The study proposed the development of household health maps, the promotion of sustainable food security through the Khok Nong Na Model, the improvement of hygienic housing, the expansion of Elderly Schools to promote vocational and life skills, and measures for informal debt resolution. The primary contribution of this research was the S-Poverty Model (Relative Poverty Reduction Model for the Elderly in Impoverished Households), which focused on building

sustainable capital and providing holistic care to reduce inequality and break the cycle of intergenerational poverty.

Keywords: Improving The Fight Against Poverty; Poor Households; The King's Science

บทนำ

ความยากจนถือเป็นวาระเร่งด่วนระดับโลกภายใต้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เป้าหมายที่ 1 ขององค์การสหประชาชาติ ที่มุ่งขจัดความยากจนในทุกมิติให้สำเร็จภายในปี พ.ศ. 2573 เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว ประเทศไทยได้ขับเคลื่อนการแก้ปัญหาผ่านยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยเน้นการลดความเหลื่อมล้ำและสร้างโอกาสทางสังคม อย่างไรก็ตาม แม้สัดส่วนคนจนของไทยจะลดลงอย่างต่อเนื่อง แต่ยังมีครัวเรือนจำนวนมากติดอยู่กับดักความยากจน โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นสูงถึงร้อยละ 30 ซึ่งสะท้อนว่า ความยากจนยังคงเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ซับซ้อนและต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน

จังหวัดชัยภูมิ เป็นหนึ่งในพื้นที่ที่เผชิญกับปัญหาเชิงโครงสร้างดังกล่าว โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อหัวเพียง 5,811 บาทต่อเดือน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2564) และประชาชนส่วนใหญ่ยังคงพึ่งพาอาชีพเกษตรกรรมที่ล้าสมัย ทำให้รายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ข้อมูลจากระบบ TPMAP ในปี พ.ศ. 2568 พบว่า อำเภอซับใหญ่เป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีครัวเรือนยากจนตามดัชนีความยากจนหลายมิติ (MPI) โดยลดลงจาก 314 ครัวเรือน คงเหลือ 12 ครัวเรือน หรือร้อยละ 3.82 เป็นพื้นที่ดาวรุ่งในการลดจำนวนครัวเรือนยากจน นอกจากนี้ ชาวบ้านในพื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมในพื้นที่ดินร่วนปนทรายซึ่งไม่สามารถอุ้มน้ำได้ดีนัก ทำให้เกิดภาวะว่างงานและมีการอพยพแรงงานเข้าสู่เมืองใหญ่ (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอซับใหญ่, 2566) แม้จะมีนโยบายจากภาครัฐในการช่วยเหลือ แต่มาตรการเหล่านั้นยังไม่ครอบคลุมปัญหาที่ซับซ้อนของครัวเรือนยากจนในพื้นที่ชนบท ทั้งในมิติสุขภาพ ความเป็นอยู่ การศึกษา เศรษฐกิจ และการเข้าถึงบริการของรัฐ

ในการต่อสู้กับความยากจนอย่างยั่งยืนในบริบทของประเทศไทยนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องน้อมนำ “ศาสตร์พระราชา” มาเป็นหลักการสำคัญ โดยการผสมผสานแนวคิดและแนวปฏิบัติที่ดีของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เพื่อการพัฒนาสังคมไทย มุ่งสู่การดำรงชีวิตอย่างมีความสุข พอเพียงและยั่งยืน โดยเน้นหลักการสำคัญ 3 ส่วน คือ 1. หลักการทรงงาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” เพื่อการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง และเกิดความร่วมมือจากผู้คนในพื้นที่ 2. หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างการพัฒนาบนพื้นฐานของความไม่ประมาทและทางสายกลาง และ 3. ทฤษฎีใหม่ ที่เน้นการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อการดำรงชีพให้เกิด พออยู่ พอกิน พอมี พอใช้ ตามอัตภาพของตนเอง หลักการเหล่านี้มุ่งเน้นการ สร้างความเข้มแข็งจากภายใน และส่งเสริมให้ครัวเรือนและชุมชน

สามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาเชิงโครงสร้างในพื้นที่ชนบทไทย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่าปัญหาความยากจนมีความซับซ้อนและเชื่อมโยงกับหลายปัจจัย โดยปัจจัยส่วนบุคคล เช่น การเข้าถึงทรัพยากร มีภาวะหนี้สินสูง ขาดการส่งเสริมอาชีพนอกภาคเกษตร ซึ่งเป็นปัจจัยที่เพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดความยากจนข้ามรุ่น (นพรัตน์ ไชยชนะ, 2566) แนวทางการแก้ไขปัญหาจึงเน้นการดำเนินการอย่างยั่งยืนผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน (Robby et al., 2024) การบูรณาการมิติเศรษฐกิจ สุขภาพ และการศึกษา และการน้อมนำศาสตร์พระราชามาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความเข้มแข็งจากภายใน บัณฑิต จันทรพิณดาว และคณะ, 2565) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยส่วนใหญ่มักเน้นการขับเคลื่อนในระดับนโยบายและขาดความต่อเนื่องในเชิงระบบ ทำให้ขาดความเฉพาะเจาะจงในเชิงพื้นที่ระดับครัวเรือน

การวิจัยนี้มุ่งเน้นการบูรณาการเชิงพื้นที่ในอำเภอซับใหญ่ ซึ่งเป็นพื้นที่ต้นแบบในการลดจำนวนครัวเรือนยากจนของจังหวัดชัยภูมิ โดยใช้ “ศาสตร์พระราชา” เป็นกรอบแนวคิดหลักในการยกระดับการต่อสู้กับความยากจนอย่างยั่งยืน กรอบแนวคิดนี้เน้นการสร้างความเข้มแข็งจากภายใน และส่งเสริมให้ครัวเรือนพึ่งพาตนเองได้จริง เริ่มจากเข้าใจและเข้าถึงสภาพปัญหาและศักยภาพของครัวเรือนอย่างแท้จริง และนำไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ไขปัญหา ร่วมกัน ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรากฐานในการสร้างชีวิตบนความไม่ประมาท สร้างความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวเอง และหลักทฤษฎีใหม่ เป็นแนวทางปฏิบัติในการบริหารจัดการทรัพยากรและการดำรงชีพของครัวเรือนให้เกิดความสมดุล กลไกเหล่านี้ถือเป็นกุญแจสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อให้ครัวเรือนยากจนสามารถหลุดพ้นจากวงจรความยากจนได้อย่างถาวรในที่สุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาความยากจนของครัวเรือนยากจน อำเภอซับใหญ่ จังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อศึกษาแนวทางการยกระดับการต่อสู้กับความยากจนของครัวเรือนยากจน อำเภอซับใหญ่ จังหวัดชัยภูมิ ด้วยศาสตร์พระราชา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยนี้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ แบบเต็มรูปแบบ หมายเลขสำคัญโครงการ HE 67-2-028 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาความยากจนของครัวเรือนยากจน

ใน 5 มิติ และระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางยกระดับการต่อสู้กับความยากจนของครัวเรือนยากจน อำเภอซับใหญ่ จังหวัดชัยภูมิ ด้วยศาสตร์พระราชา ดังนี้

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ระยะที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนยากจนตามดัชนีความยากจนหลายมิติ (MPI) อำเภอซับใหญ่ จังหวัดชัยภูมิ ปี พ.ศ. 2568 โดยเลือกเจาะจงจากประชากร ซึ่งจากการคัดเลือกพบว่าเป็นผู้สูงอายุทั้งหมด จำนวน 12 คน

2.2 ระยะที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำแนกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ 1. กลุ่มครัวเรือนยากจน ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนยากจน จำนวน 12 คน จากระยะที่ 1 และ 2. กลุ่มภาคีพัฒนา ได้จากการเลือกแบบเจาะจงจากผู้มีคุณสมบัติ คือ มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาความยากจน การพัฒนาชุมชน การส่งเสริมอาชีพ การพัฒนาคุณภาพชีวิตองค์กรรวมในพื้นที่ ได้แก่ พัฒนาการอำเภอ ผู้อำนวยการกองสวัสดิการองค์การบริหารส่วนตำบล วัฒนธรรมอำเภอ เกษตรอำเภอ ผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ผู้อำนวยการโรงเรียน หน่วยงานละ 1 คน จำนวน 7 คน และจากพระสงฆ์ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ประธานกลุ่มอาชีพชุมชน จำนวน 7 คน รวมจำนวน 14 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ระยะที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย แบบสัมภาษณ์สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดการวิจัย ผ่านการพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด สามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้ ผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข แล้วนำไปใช้จริงกลุ่มเป้าหมายต่อไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

3.2 ระยะที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ประเด็นสนทนากลุ่ม การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ประเด็นสนทนากลุ่มสร้างขึ้นครอบคลุมตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดการวิจัย ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญ ผ่านการพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด สามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้ ผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข แล้วนำไปใช้จริงกลุ่มเป้าหมายต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ระยะที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง นัดเวลาและสถานที่เพื่อสัมภาษณ์ล่วงหน้า ขออนุญาตบันทึกเทป และใช้วิธีการจดบันทึกข้อมูล และข้อสังเกตต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องมากที่สุด และสิ้นสุดการสัมภาษณ์เมื่อข้อมูลมีความอิ่มตัว

4.2 ระยะเวลาที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจัดสนทนาแยกเป็นสองกลุ่ม โดยขอ อนุญาตบันทึกภาพและบันทึกเสียง นำเสนอข้อมูลวิจัยจากระยะที่ 1 แต่ละกลุ่มดำเนินการ สนทนา แล้วให้สรุปเป็นแนวทางยกระดับการต่อสู้กับความยากจนด้วยศาสตร์พระราชา ก่อนปิด การสนทนา

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ระยะเวลาที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา ในรูปแบบการพรรณนา ข้อมูล เพื่อสรุปสภาพปัญหาของครัวเรือนยากจน ใน 5 มิติ

5.2 ระยะเวลาที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาในรูปแบบการพรรณนา ข้อมูล เพื่อสรุปแนวทางยกระดับการต่อสู้กับความยากจน ตามหลักการของศาสตร์พระราชา ในภาพรวม

ผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาของครัวเรือนยากจนเป้าหมายทั้ง 12 ครัวเรือน พบว่า มีลักษณะเป็น “ครัวเรือนผู้สูงอายุเปราะบางสูง” ที่เผชิญกับปัจจัยลบซ้ำซ้อนในทุกมิติ โดยมากกว่าครึ่งประสบ ปัญหาโรคเรื้อรังและความพิการ ซึ่งทวีความรุนแรงตามช่วงวัยจนส่งผลกระทบต่อขีดความสามารถ ในการพึ่งพาตนเอง โดยเฉพาะกลุ่มที่อาศัยอยู่เพียงลำพังซึ่งต้องเผชิญกับภาวะความเหงาและ ความเครียดจนนำไปสู่พฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพ และยังมีข้อจำกัดด้านสิทธิในที่ดินทำกิน เป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงงบประมาณซ่อมแซมที่อยู่อาศัย ส่งผลให้บ้านมีสภาพ ทรุดโทรมและไม่ปลอดภัยต่อการดำรงชีวิต ครัวเรือนกลุ่มนี้ติดอยู่ใน “กับดักรายได้ต่ำแต่ รายจ่ายสูง” โดยพึ่งพาเพียงสวัสดิการภาครัฐ (เบี้ยยังชีพและเบี้ยพิการ) ซึ่งไม่เพียงพอต่อการ ครองชีพและภาระหนี้สินสะสม แม้จะมีความพยายามพึ่งพาตนเองด้วยการรับจ้างตามฤดูกาล แต่มีข้อจำกัดด้านสุขภาพ นอกจากนี้ แม้จะได้รับสวัสดิการขั้นพื้นฐานทั่วถึง แต่ยังคงมีช่องว่าง ในการเข้าถึงบริการเฉพาะทาง เนื่องจากอุปสรรคด้านค่าเดินทางและการสื่อสาร รวมถึงความ กังวลต่อภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของหลานในปกครอง ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนสะท้อนถึงความ ยากจนหลายมิติที่ต้องการการแก้ไขเชิงระบบมากกว่าเพียงการสงเคราะห์เบื้องต้น

2. แนวทางยกระดับการต่อสู้กับความยากจนของครัวเรือนยากจน การวิจัยเสนอ แนวทางการขับเคลื่อนเชิงพื้นที่ผ่านกลไก “ประชารัฐ” โดยประยุกต์ใช้กระบวนการ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” เพื่อสร้างความเข้มแข็งอย่างบูรณาการ เริ่มจากการวิเคราะห์สภาวะรายครัวเรือน ผ่านผังสุขภาพและการจัดตั้งอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุเปราะบาง ควบคู่ไปกับการสร้างความมั่นคงทางอาหารด้วยการปลูกพืชทนแล้งและขยายผลโครงการ “โคก หนอง นา” โดยมี “ครัวชุมชน” เป็นแหล่งอาหารสำหรับผู้ไร้ที่ทำกิน มุ่งยกระดับความเป็นอยู่ด้วยบ้านมาตรฐาน ตามหลัก “ภูมิสังคม” จัดสรรที่ดินทำกินให้แก่ผู้ไร้สิทธิครอบครอง พร้อมทั้งสร้างระบบ อาสาสมัครชุมชน และใช้กลไก “คนช่วยใหญ่อีกกันมันแก่น” เพื่อค้นหาศักยภาพในการสร้าง

รายได้และแก้ไขหนี้สินอย่างมีเหตุผล พร้อมทั้งตัดวงจรความยากจนข้ามรุ่นผ่านโครงการ “Zero Drop Out” และการส่งเสริมโรงเรียนผู้สูงอายุ สุดท้ายคือการผลักดันบริการรัฐเชิงรุกและนโยบายบำนาญถ้วนหน้าที่ครอบคลุมเส้นความยากจน เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมและเศรษฐกิจให้แก่ครัวเรือนยากจนอย่างยั่งยืน

ตารางที่ 1 สภาพปัญหาครัวเรือนยากจน 5 มิติ และแนวทางยกระดับการต่อสู้ความยากจนด้วยศาสตร์พระราชา

มิติปัญหา ความยากจนเชิง สัมพัทธ์	สภาพปัญหา ครัวเรือนยากจน	แนวทางยกระดับการต่อสู้ ความยากจน ด้วยศาสตร์พระราชา
1. สุขภาพ	โรคเรื้อรัง/พิการสูง (>50%), ปัญหาการเดินทางรักษา, ต้มสุรา/ความเหงา (สุขภาพจิต, ขาดกลไกเข้าใจกลุ่มเปราะบาง	จัดทำแผนผังสุขภาพครัวเรือน (เข้าใจ), ส่งเสริมโครงการปลูกผักในโรงเรียน/อาหารยั่งยืน (สร้างภูมิคุ้มกัน/พอกิน)
2. ความเป็นอยู่	บ้านทรุดโทรม/ขาดห้องน้ำ/ไฟฟ้า, ไม่มีกรรมสิทธิ์ที่ดิน (อุปสรรคขอซ่อมแซม), ผู้สูงอายุอยู่เพียงลำพัง (ความเสี่ยง)	พัฒนาแบบบ้านมาตรฐาน/ ให้คำปรึกษาการออกแบบ (ภูมิสังคม), จัดหาที่อยู่อาศัยให้กลุ่มไม่มีกรรมสิทธิ์, จัดตั้งอาสาสมัครดูแล (เข้าถึง)
3. การศึกษา	(มิติโดยตรงน้อย), ภาระค่าใช้จ่ายหลานวัยเรียน (อาหาร/น้ำมัน) กัดกร่อนเศรษฐกิจครัวเรือน	โครงการ “Zero Drop Out” เป็นรายกรณี, สนับสนุนทุน/ ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เพียงพอ (พัฒนาโอกาส), จัดกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุต่อเนื่อง
4. เศรษฐกิจ	รายได้หลักจากสวัสดิการรัฐ (~2,000 บาท/คน/เดือน), ไม่พอประมาณต่อค่าครองชีพ/รักษาพยาบาล, มีหนี้สิน, ทำงานเสริมได้ช้าเพราะสุขภาพ	ขยายผลโครงการ “โคก หนอง นา”/ปลูกผักสวนครัว (พอกิน/ทฤษฎีใหม่), จัดอบรมแปรรูปสินค้าเกษตร (พอประมาณ), โครงการ 1 ไร่ราชการดูแล 1 ครัวเรือน (เข้าถึง/ พัฒนา)
5. การเข้าถึงบริการภาครัฐ	ข้อจำกัดค่าเดินทางและการสื่อสาร, มีความคาดหวัง/ต้องการความช่วยเหลือซ่อมแซมบ้าน/เพิ่มเงินสวัสดิการ	บริการทำบัตร ปชช. เชิงรุก (เข้าถึง), จัดกิจกรรมแก้ปัญหาหนี้สิน/ไกลเกลี่ย/ให้ความช่วยเหลือกฎหมาย/การตลาด (มีเหตุผล), นโยบายบำนาญถ้วนหน้า (มีภูมิคุ้มกัน)

จากตารางผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การแก้ปัญหาค่าความยากจนที่มีปัจจัยซ้ำซ้อนนี้ จำเป็นต้องอาศัยการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชา ในการยกระดับการพึ่งพาตนเองใน 5 มิติอย่างบูรณาการและต่อเนื่อง การค้นพบนี้จึงเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาและขับเคลื่อนโมเดลการลดความยากจนเชิงสัมพัทธ์ของผู้สูงอายุในครัวเรือนยากจน

อภิปรายผลการวิจัย

ความยากจนของผู้สูงอายุนั้นมีความซับซ้อนและเรื้อรัง (Chronic and Complex) โดยฝังรากลึกอยู่ในโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม การวิเคราะห์ภายใต้กรอบของศาสตร์พระราชา ชี้ให้เห็นว่าความยากจนนี้เกิดจากความล้มเหลวในการสร้างภูมิคุ้มกัน และการเผชิญกับอุปสรรคในการ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ดังนี้

1. สภาพปัญหาครัวเรือนยากจน 5 มิติ

สภาพปัญหา 5 มิติ สะท้อนว่า กลไกปัจจุบันยังไม่สามารถ “เข้าใจ” ความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุ และไม่สามารถทำให้ “เข้าถึง” ทรัพยากรได้อย่างทั่วถึง ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ดังนี้

1.1 ด้านสุขภาพ ผู้สูงอายุยากจนส่วนใหญ่เผชิญกับโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการติดตามความคืบหน้าของโรคไม่ติดต่อ (WHO, 2025) ปัจจัยทางเศรษฐกิจทำให้เกิดข้อจำกัดทางการเงิน ขาดกลไกที่ “เข้าถึง” กลุ่มเปราะบาง และความยากจนในมิตินี้ยังซับซ้อนกว่าปัญหาทางการเงินทั่วไป (Ghosh & Mondal, 2024) นอกจากนี้ ปัญหาการดื่มสุราและความเหงาที่อยู่เพียงลำพัง ชี้ให้เห็นถึงมิติของสุขภาพจิตที่เชื่อมโยงกับความยากจนด้วย จึงต้อง “เข้าใจ” ให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

1.2 ด้านความเป็นอยู่ สภาพบ้านส่วนใหญ่ทรุดโทรม ไม่มั่นคงปลอดภัย ซึ่งเป็นภาพสะท้อนว่าไม่บรรลุการ “พออยู่” ตามทฤษฎีใหม่และทฤษฎีความต้องการขั้นพื้นฐาน ปัญหาสำคัญเชิงโครงสร้างคือ ข้อจำกัดเรื่องกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญในการเข้าถึงงบประมาณซ่อมแซมจากรัฐ สะท้อนว่า ภาวะเปราะบางควรออกแบบให้ “เข้าใจ” และ “เข้าถึง” คนกลุ่มนี้ ดังนั้น การสนับสนุนงบประมาณปรับปรุงที่อยู่อาศัยจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อส่งเสริมความเป็นอิสระในการใช้ชีวิต (Cha, 2025)

1.3 ด้านการศึกษา แม้ไม่พบปัญหาโดยรวม แต่ความยากจนยังคงแทรกตัวอยู่ในบริบทของโอกาสของบุตรหลาน ได้ลด “ภูมิคุ้มกัน” ทางเศรษฐกิจของครัวเรือนโดยความสามารถในการหารายได้ที่จำกัดของผู้สูงอายุ (เกิดสิริ หงษ์ไทย และดารุณี จงอุดมการณ์, 2563) ค่าใช้จ่ายอื่นนอกเหนือจากค่าเทอมเป็นภาระหนักที่กระทบต่อแรงจูงใจทางการศึกษา ทำให้การสร้าง “ความพอประมาณ” ล้มเหลว การจำกัดสภาพแวดล้อมเช่นนี้ส่งผลกระทบเชิงลบต่อแรงบันดาลใจทางการศึกษาตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม

1.4 ด้านเศรษฐกิจ รายได้หลักจากเงินช่วยเหลือของภาครัฐ ไม่เพียงพอต่อค่าครองชีพและการรักษาพยาบาล การพึ่งพาการทำงานรายวันควบคู่กับภาวะร่างกายทรุดโทรมทำให้ครัวเรือนขาดเงินออม การขาด “ภูมิคุ้มกัน” ทางการเงินมีความเสี่ยงสูงต่อการเป็นครัวเรือนยากจนเรื้อรัง โดยเฉพาะกลุ่มที่ประกอบอาชีพภาคเกษตร ชัดแย้งกับการพึ่งพาตนเองตามศาสตร์พระราชา ปัญหานี้เน้นย้ำถึงทฤษฎีความยากจนเชิงโครงสร้างที่อธิบายว่า ความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงทรัพยากรเป็นรากฐานของปัญหา

1.5 ด้านการเข้าถึงบริการภาครัฐ แม้ว่าผู้สูงอายุจะเข้าถึงสวัสดิการขั้นพื้นฐานได้ แต่มีข้อจำกัดทางโครงสร้าง ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการที่นอกเหนือจากสวัสดิการพื้นฐาน ได้แก่ ปัญหาด้านสุขภาพและความพิการที่จำกัดความสามารถในการเดินทาง การเข้าถึงเทคโนโลยีที่จำกัด (Dunga, 2025) และปัญหาการสื่อสาร ข้อจำกัดเหล่านี้นำไปสู่ความยากจนเชิงสัมพันธ์ เน้นย้ำความจำเป็นในการจัดบริการเชิงรุกโดยเฉพาะการบำบัด

ประชาชนแก่กลุ่มเปราะบาง ภาครัฐต้องปรับกลยุทธ์ตามหลักการทรงงาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” เพื่อส่งมอบบริการที่เสมอภาค

2. แนวทางยกระดับการต่อสู้กับความยากจน

ผลการวิเคราะห์แนวทางยกระดับการต่อสู้กับความยากจนมุ่งเน้นการเสริมพลัง (Empowerment) โดยการบูรณาการความร่วมมือในรูปแบบ “ประชารัฐ” ซึ่งเป็นหัวใจของการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชา เพื่อนำไปสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

2.1 ด้านสุขภาพ การสร้างฐานข้อมูลและแผนผังสุขภาพครัวเรือน เพื่อให้เกิดการ “เข้าใจ” สภาพปัญหาและความต้องการเฉพาะบุคคล ก่อนวางแผนการดูแลอย่างตรงจุด ควบคู่ไปกับการส่งเสริมความมั่นคงทางอาหารและการพึ่งพาตนเอง ผ่านโครงการอาหารยั่งยืนและการปลูกพืชที่ใช้น้ำจำกัด (สุชาติา แม้นพยัคฆ์ และอนันต์ แม้นพยัคฆ์, 2568) เป็นกลไกสำคัญในการ “เข้าถึง” กลุ่มเปราะบางในมิติทางสังคมจิตใจ

2.2 ด้านความเป็นอยู่ การแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยต้องเน้นการออกแบบที่อยู่อาศัยที่ตอบโจทย์วิถีชนบท และความเหมาะสมทางสังคมวัฒนธรรมโดยยึดหลัก “ภูมิสังคม” ตามศาสตร์พระราชา การแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยต้องเน้นการจัดหาที่พักอาศัยสำหรับกลุ่มที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน และการบูรณาการความช่วยเหลือแบบสงเคราะห์จากภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อบรรเทา “พออยู่” ชั้นพื้นฐานนอกจากนี้ การจัดตั้งอาสาสมัครชุมชนเพื่อดูแลผู้สูงอายุที่อยู่เพียงลำพัง ก็เป็นกลไกสำคัญในการดูแลกลุ่มเปราะบางแบบบูรณาการ (Wilson, 2025)

2.3 ด้านการศึกษา การสร้างโอกาสและลดความเหลื่อมล้ำผ่านการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนฝึกแก้ปัญหา รวมถึงการสนับสนุนทุนการศึกษาและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เพื่อการ “พัฒนา” โอกาสทางการศึกษา ตัดวงจรความยากจนข้ามรุ่น (รุ่งโรจน์ ฝ้ายเยื่อ และคณะ, 2564) ขณะเดียวกัน การจัดกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุและการพัฒนาทักษะอาชีพที่เน้นทักษะดิจิทัล (Hu & Xie, 2025) เป็นการเสริมสร้างความมั่นคงทางจิตใจและสร้างรายได้ “พอประมาณ” ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

2.4 ด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาต้องเน้นเศรษฐกิจฐานราก และเสริมสร้างทุนการดำรงชีวิต โดยขยายผลโครงการ “โคก หนอง นา” ซึ่งเป็นการประยุกต์ใช้ทฤษฎีใหม่ และหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร และสอดคล้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน นอกจากนี้ กลไกการขับเคลื่อนความร่วมมือ เช่น การใช้กลไก “จับคู่เสี่ยว” ในโครงการคนช่วยใหญ่ฮักกันมันแก้น (บุษกร จันท์เทวณูมาส และสุวภัทร ทำสวน, 2566) ซึ่งใช้ทุนทางสังคมในการ “เข้าถึง” และเสริมพลังครัวเรือนในการดูแลครัวเรือน

2.5 ด้านการเข้าถึงบริการภาครัฐ การแก้ไขปัญหาที่ต้องเร่งด่วน คือ การอำนวยความสะดวกในการจัดทำบัตรประชาชนให้กับกลุ่มเปราะบาง ให้สามารถ “เข้าถึง” สิทธิพื้นฐานและการจัดการหนี้ของระบบอย่างบูรณาการ โดยเน้นการไกล่เกลี่ยและให้คำปรึกษา และข้อเสนอเชิงนโยบายที่สำคัญที่สุด คือ การพิจารณาขยายอำนาจอำนาจหน้าที่ โดยจ่ายเบี้ย

รายเดือนไม่ต่ำกว่าเส้นความยากจน เพื่อสร้างหลักประกันความมั่นคงในวัยชราและตอบสนองต่อการมีอายุยืนอย่างมีคุณภาพ (Mohan et al., 2025)

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้หลักที่ค้นพบจากการวิจัย คือ ความยากจนของผู้สูงอายุในชนบทได้เปลี่ยนจากปัญหาการขาดสวัสดิการขั้นพื้นฐานไปสู่ปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งเป็นความยากจนเชิงสัมพันธ์ การแก้ไขปัญหานี้ต้องอาศัยกลไกแบบบูรณาการที่เน้นการเสริมพลัง และการสร้างทุนทางสังคมในระดับครัวเรือนและชุมชน โดยมีผู้สูงอายุเป็นศูนย์กลาง

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้ดังกล่าวเข้ากับหลักการของศาสตร์พระราชา และพัฒนาเป็น “โมเดลการลดความยากจนเชิงสัมพันธ์ของผู้สูงอายุในครัวเรือนยากจน (Social: S-Poverty Model)” ซึ่งมีโครงสร้างองค์ประกอบที่เชื่อมโยงกัน 3 ด้าน ดังนี้

1. การจัดทำฐานข้อมูลสุขภาวะครัวเรือนแบบองค์รวม เน้นการ “เข้าใจ” สภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของครัวเรือนยากจนในทุกมิติ โดยขยายจากข้อมูลรายได้ไปสู่ข้อมูลสุขภาวะแบบองค์รวม ซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาที่ถูกต้องตามหลักการทรงงาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ได้แก่ การดูแลสุขภาวะแบบองค์รวม การจัดอุปสรรคทางสิทธิและการเข้าถึงสวัสดิการ และการขึ้นทะเบียนผู้พิการ

2. การสร้างทุนและทรัพยากรที่ยั่งยืนเพื่อการพึ่งตนเอง เป็นแกนหลักของการแก้ปัญหาความยากจนเชิงโครงสร้าง โดยมุ่งเน้นการสร้างภูมิคุ้มกันและความมั่นคงในชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการประยุกต์ใช้ทฤษฎีใหม่ เพื่อให้เกิดความมั่นคงทางอาหารและการพึ่งตนเอง เป็นการตัดวงจรความยากจนข้ามรุ่น ได้แก่ การขยายผลโครงการอบรมอาชีพ การปรับโครงสร้างหนี้ การเข้าถึงแหล่งทุนดอกเบี้ยต่ำ การสร้างหลักประกันด้วยนโยบายบำนาญถ้วนหน้า และการให้ทุนการศึกษาที่เพียงพอ

3. การบูรณาการทางสังคมและโครงสร้างเพื่อสภาพแวดล้อมที่เอื้อกุล เพื่อให้ “เข้าถึง” การมีส่วนร่วม และการ “พัฒนา” กลไกทางสังคมและโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อกุลให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและยั่งยืน โดยอาศัยการทำงานแบบบูรณาการร่วมกันของทุกภาคส่วน ได้แก่ การบูรณาการงบประมาณ การปรับปรุงที่อยู่อาศัย การจัดหาเครื่องกรองน้ำชุมชน การสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต และส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคม

สรุปโมเดล S-Poverty Model นี้เป็นผลจากการนำหลักการศาสตร์พระราชามาวิเคราะห์และออกแบบแนวทางการแก้ปัญหาความยากจนเชิงสัมพันธ์ โดยเปลี่ยนจุดเน้นจากการให้ความช่วยเหลือภายนอกไปสู่การเสริมพลัง เพื่อให้ครัวเรือนและชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

ภาพที่ 1 โมเดล S-Poverty Model

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ยกกระตบำนานาญพื้นฐานเพื่อสร้าง “ภูมิคุ้มกัน” ทางการเงิน รัฐบาลควรพิจารณา กำหนดนโยบายบ้านานาญพื้นฐานถ้วนหน้า โดยจ่ายเบี้ยบ้านานาญไม่ต่ำกว่าเส้นแบ่งความยากจน เพื่อสร้างหลักประกันความมั่นคงในวัยชรา และทำให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความ พอประมาณ

2. แก้ไขปัญหาที่ดินเพื่อบรรลุหลัก “พออยู่” ตามทฤษฎีใหม่ ควรจัดตั้งกองทุนหรือ กลไกเฉพาะกิจร่วมกับ อบท. เพื่อให้ความช่วยเหลือในการจัดหาที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัย หรือออก เอกสารสิทธิชั่วคราว สำหรับผู้สูงอายุที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน เพื่อขจัดอุปสรรคในการขอรับ งบประมาณซ่อมแซม และทำให้เกิดปัจจัยพื้นฐานของการ “พออยู่”

3. สนับสนุนค่าใช้จ่ายทางการศึกษาเพื่อลดความยากจนข้ามรุ่น รัฐบาลควรยกเลิกระบบการ ค้ำประกันการกู้ยืม และจัดตั้งกองทุนที่เน้นการสนับสนุนค่าใช้จ่ายอื่น ๆ โดยตรง เพื่อลดภาระ ของครัวเรือนยากจน และสร้างโอกาสให้บุตรหลานสามารถ “พัฒนา” ตนเองได้อย่างเต็มที่อัน เป็นการตัดวงจรความยากจนข้ามรุ่น

ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติการ

1. อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ควรร่วมกับ อบท. จัดทำฐานข้อมูลสุขภาพ และความต้อการเฉพาะรายครัวเรือนแบบองค์กรวม และจัดตั้งอาสาสมัครในชุมชน เพื่อดูแล ผู้สูงอายุที่อยู่เพียงลำพังอย่างมุ่งเป้า เพื่อให้เกิดการ “เข้าใจ” ที่แท้จริง

2. ควรส่งเสริมการฝึกอบรมอาชีพที่เน้นการแปรรูปผลผลิต และทักษะดิจิทัล โดยใช้ทรัพยากรท้องถิ่น พร้อมสนับสนุนการพัฒนาตราสินค้า เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและสร้างความมั่นคงในรายได้ตามหลัก “ความพอประมาณ”

3. สำหรับครัวเรือนที่ไม่มีที่ทำกิน ควรจัดตั้ง “ครัวชุมชนหรือแปลงปลูกร่วม” ในพื้นที่สาธารณะ เพื่อเป็นแหล่งผลิตอาหารเพื่อการบริโภคในครัวเรือน อันเป็นการส่งเสริมการพึ่งพาตนเองและสร้างความมั่นคงทางอาหาร ตามหลัก “พอกิน” ของทฤษฎีใหม่

4. ควรพัฒนา “แบบบ้านมาตรฐานพอเพียง” ที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุและบูรณาการงบประมาณเพื่อปรับปรุงที่อยู่อาศัย และจัดหาห้องน้ำให้แก่ครัวเรือนยากจน โดยเน้นการออกแบบที่ปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่อยู่อาศัยอย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยเพื่อวิเคราะห์อุปสรรคเชิงพฤติกรรมในการเปลี่ยนผ่านสู่ “เศรษฐกิจพอเพียง”
2. การพัฒนารูปแบบและกลไกการขับเคลื่อนโมเดล S-Poverty ตามศาสตร์พระราชา เพื่อการเสริมพลังและลดความยากจนเชิงสัมพันธ์ของผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ

เอกสารอ้างอิง

- เกดสิริ หงษ์ไทย และดารุณี จงอุดมการณ์. (2563). ผู้สูงอายุที่เลี้ยงหลานวัยรุ่นในยุคปัจจุบัน. *วารสารพยาบาลศาสตร์และสุขภาพ*, 43(4), 97–109.
- นพรัตน์ ไชยชนะ. (2566). แนวทางการสร้างความมั่นคงทางอาหารชุมชนชาติพันธุ์ขมุ บ้านบนเขาแก่งเรียง ตำบลท่ากระดาน อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี โดยยุทธศาสตร์ BCG. *วารสารอินทนิลทักษิณสาร มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 18(1), 111–144.
- บัวสวรรค์ จันทร์พันดาว เทพประวิณ จันทร์แรง และสยาม ราชวัตร. (2565). การแก้ปัญหาความยากจนเชิงพุทธ: กรณีศึกษาชุมชนเกษตรกรรมตามศาสตร์พระราชา. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*, 13(1), 48–60.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุษกร จันทร์เทวนุมาส และสุภัทรา ทำสวน. (2566). รูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วมของบ้านโนนคอย ตำบลหนองพลวง อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเก่า สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 10(1), 15–28.
- รุ่งโรจน์ ฝ้ายเยื่อ และคณะ. (2564). แนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้ของเงินกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.). *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6(1), 199–213.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอซับใหญ่. (2566). *แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนอำเภอซับใหญ่*. สืบค้น 31 มกราคม 2568, จาก <https://district.cdd.go.th/sapyai/>

- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). *การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน*. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุชาติดา แม้นพยัคฆ์ และอนันต์ แม้นพยัคฆ์. (2568). การจัดการตนเองของชุมชนเพื่อความมั่นคงทางอาหารและสร้างภูมิคุ้มกันสุขภาพด้วยสมุนไพร ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลกาบิน อำเภอภูพาน จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 16(1), 314–325.
- Cha, S.-M. (2025). The Role of Property Rights in Accessing Public Housing Support: Evidence from Southeast Asia. *Housing Studies*, 40(4), 567–589.
- Dunga, H. M. (2025). Digital Literacy and Access to Government Services Among Low-Income Rural Seniors in Developing Countries. *International Journal of Electronic Governance*, 17(2), 110–125.
- Ghosh, R. & Mondal, P. (2024). Health-Poverty Trap and Multidimensional Approach to Poverty Alleviation. *Journal of Social and Economic Development*, 26(2), 234–250.
- Hu, X. & Xie, L. (2025). Volunteering, Social Trust and Life Satisfaction of the Young-Old in China: Based on Urban-Rural Differences. *Social Sciences; Basel*, 14(3), 1–19.
- Mohan, A. et al. (2025). Growing Old Before Growing Rich: A Scoping Review on Ageing-Related Policy Interventions from the WHO Southeast Asian Region. *BMJ Open*, 15(1), 1–11.
- Robby, U. B. et al. (2024). Community Participation and Sustainable Poverty Reduction: A Mixed-Methods Study. *Journal of Community Development Studies*, 15(3), 189–210.
- WHO. (2025). *Global Report on Non-Communicable Diseases (NCDs) and Aging* (5th ed.). Geneva: World Health Organization.
- Wilson, A. (2025). Private Sector Collaboration in Community Care for Vulnerable Populations. *International Journal of Public Policy*, 21(4), 300–315.

